

השורש של פורים: לשמור על בני הכפרים

פורים תשע"ז

1) שפת אמת – פרשת נשא, שנת תרנ"ה

במדרש "יקרה היא מפנינים" מכ"ג שנכנס לפני ולפנים ת"ח קודם ע"ש. כי הגם שיש סדר מדריגות בעולם אבל התורה היא שמותיו של הקב"ה שנק' שלום. וכ' "תורת ה' תמימה". פי' תמימה שלימות. שיש בכל אות הכל.

2) נפש החיים – שער ד, פרק ל (ר' חיים מוואלזין זצ"ל)

ולא עוד, אלא שגם אותה הקדושה, וחיותן ואורן של המצות, שמקדשים ומחיים להאדם המקימם, הוא נלקח ונשפע רק מקדשֶׁתָּהּ ואורה של התורה הקדושה, כי המצוה לית לה מגרמה שום חיות וקדשה ואור כלל, רק מצד קדשֶׁתָּהּ אותיות התורה הכתובות בענין אותה מצוה. ויש לכונן גם זה הענין בכתוב "כי נר מצוה ותורה אור", כענין הנר שאין לה מעצמה שום אור כלל, רק מהאור המאיר בה.

3) צדקת הצדיק – אות צח (ר' צדוק הכהן מלובלין זי"ע)

כל פסוק של דברי תורה יש בו כח וחיות של אותו ענין שנאמר בו, תדע בתפילין שנאמר (שמות יג, ט) "והיה לאות וגו'" ולא נתפרש איזה פרשה מדברי תורה צריך להיות לאות, וההלכה לכתוב אותם הפרשיות שנאמר בהם זה, מסתמא אותה פרשה שנאמר בה פסוק "והיה לאות וגו'" יש בה אותה ענין כח וסגולה שתהיה לאות.

4) שם משמאל – פרשת נצבים, שנת תר"פ, עמ' רכה (ר' שמואל מסאכטשאב זי"ע)

ונראה שזה עצמו הוא הענין שקבעו לכל יו"ט מסכתא בפ"ע. וכמו שהגיד כ"ק זקיני האדומו"ר הגדול מקאצק זצלה"ה שהחכמים גנזו האור של יו"ט בהמסכתא, עכ"ד. ולפי דרכנו יתפרש שלקבל האור של יו"ט שיהי קבוע על לוח לבו, צריך שיהי הלב מעובד ומזוכך ראוי לאותו האור, וזה משיגים ע"י התעסקות במסכתא של אותו יו"ט¹.

5) תלמוד ירושלמי מסכת מגילה - פרק ב, הלכה ד

שמעון בר בא בשם ר' יוחנן "וזכרם לא יסוף מזרעם" (אסתר ט, כח) מיכן שקבעו לה חכמים מסכת.

6) מסכת מגילה דף ב.

מ/משנה. מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר, כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר, אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה.

7) רש"י (שם)

אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה - ...אלא שהכפרים נתנו להן חכמים רשות להקדים קריאתה ליום הכניסה, יום שני בשבת שלפני ארבעה עשר, או חמישי בשבת, שהוא יום כניסה, שהכפרים מתכנסין לעיירות למשפט, לפי שבתי דינין יושבין בעיירות בשני ובחמישי כתקנת עזרא (בבא קמא פב, א), והכפרים אינן בקיאים לקרות, וצריכין שיקראנה להם אחד מבני העיר, ולא הטריחום חכמים להתאחר ולבא ביום ארבעה עשר, ופעמים שיום הכניסה בשלשה עשר ופעמים שהוא באחד עשר.

¹ ועיין בשם משמאל - שבועות, שנת תרע"ג (עמ' סא) ששאל למה לא סדרו חז"ל מסכת לחג השבועות.

8) מסכת מגילה - דף ד. – דף ד:

אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. אמר רבי חנינא: חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכין. למימרא דתקנתא דכרכין הוי? ... תא שמע, אמר רבי יהודה: אימתי - במקום שנכנסים בשני ובחמישי, אבל מקום שאין נכנסים בשני ובחמישי - אין קורין אותה אלא בזמנה. ואי סלקא דעתך תקנתא דכרכין היא - משום דאין נכנסים בשני ובחמישי מפסדי להו לכרכין? לא תימא כדי שיספקו מים ומזון, אלא אימא: מפני שמספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכין.

9) דברים (כי תצא) – פרק כה

יז זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתך ממצרים. יח אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים. יט והיה בהניח ד' אלקיך לך מכל איביך מסביב, בארץ אשר ד' אלקיך נתן לך נחלה לרשתה, תמחה את זכר עמלק מתחת השמים; לא תשכח.

10) מסכת מגילה דף יג:

"ישנו עם אחד" אמר רבא: ליכא דידע לישנא בישא כהמן. אמר ליה: תא ניכלינהו! אמר ליה: מסתפינא מאלקיו, דלא ליעביד בי כדעבד בקמאי. אמר ליה: ישנו מן המצות. אמר ליה: אית בהו רבנן. אמר ליה: עם אחד הן.

11) בעל הטורים – פרשת כי תצא, פרק כה

"כל הנחשלים אחריך". בגימטריא זה היה שבטו של דן.

12) מדרש תנחומא – פרשת כי תצא, סימן י

ד"א "כל הנחשלים אחריך" רבי יהודה ורבי נחמיה ורבנן, רבי יהודה אומר כל מי שהיה נכוח היה נישול ורבי נחמיה אומר כל מי שהיה הענן פולטו היה נישול, ורבנן אמרי שבט דן שפלטו הענן היו כולם עובדי ע"ג שנאמר "ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים"

13) פרי צדיק – ראש חודש אדר, אות א (ר' צדוק הכהן מלובלין זי"ע)²

וכמו שאמר רבינו הקדוש זצוקללה"ה לענין מה שאמרו (ריש מגילה) שהכפרים מקדימין ליום הכניסה, דבני כפרים נקראו עמי הארץ שעוסקים בעבודת האדמה, ואף שעיקר מחיית עמלק על ידי תלמידי חכמים מכל מקום גם עמי הארץ בני הכפרים מבררין את עצמם לגבייהו שהם כריח שדה של תפוחים, ואדרבה הם מקדימין ליום הכניסה דעיקר הביורו נגד קטרוג עמלק הוא בהם שיש לו טענות עליהם, והם מתבררין שהם קשורים בשורש בה' יתברך דרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב וכו'.

14) מסכת קידושין דף כט:

שמע אבבי דקא הוה אתי, הוה ההוא מזיק בי רבנן דאבבי, דכי הוו עיילי בתרין אפיי ביממא הוו מיתזקי, אמר להו: לא ליתיב ליה אינש אושפיזא, אפשר דמתרחיש ניסא. על, בת בההוא בי רבנן, אידמי ליה כתנינא דשבעה רישוותיה, כל כריעה דכרע נתר חד רישיה.

15) מהרש"א – חידושי אגדות (שם)

כתנינא דז' רישוותא כל כריעה דכרע נתר כו'. ע"פ מ"ש פ"ק דב"ק שדרו של אדם לאחר ע' שנה נעשה נחש והוא דלא כרע במודים וכתבו התוס' שם משום דבכריעה אמרינן כי זקיף זקיף כי

² וכן נדפס בליקוטי מי השלוח – ליקוטי הש"ס, מסכת מגילה דף ב. (ר' מרדכי יוסף מאיזביצא זי"ע) נדפס בסוף חלק שני של ספר מי השלוח (עמ' רעא), מהדורת מישור, שנת תשנ"ה.

חויא ולזה אמר הכא כיון דכרע זה החסיד כדינו נתר ונפל אותו כח של הנחש וז' הרישין דתנינא הם הז' כוחות הטומאה שהביא הנחש הקדמוני לעולם.

16) פנים יפות – פרשת וישלח (ר' פנחס הלוי הורוויץ זצ"ל, בעל הפלאה)

בפסוק "והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה ז"פ עד גשתו עד אחיו" (לג, א) ... ונראה דזה היה כוונת יעקב גם כן שהשתחוה ז' פעמים עד גשתו עד אחיו להכניעו, כי היה בו ז' כוחות הטומאה כידוע ששרו של עשו הוא הסי"ם והוא שורש הנחש... וי"ל עד גשתו עד אחיו שע"י הכריעות ביטל ממנו כח עשו עד שנעשה אוהבו כאחיו. אח"ז מצאתי בסדר הדורות (מערכת תנאים ואמוראים אות א) שכתב בשם מגלה עמוקות דז' כריעות אלו שעשה רב אחא בר יעקב הם כנגד ז' השתחוואות שעשה יעקב לעשו ע"ש, ושמחתי שכוונתי לדבריו ז"ל. ויש להבין עוד עפ"י מ"ש בפי' לך לך שמספר יעקב כמספר שבעת בחינות הקדושה שיש בכל אי שם הוי"ו ומספר ז"פ כ"ו (26x7) הוא מספר יעקב (182), ובכחות אלו הכניע את עשו, וכבר כתבנו לעיל שכח עשו היה ע"י ניצוץ הקדושה שהיה בו מיצחק, כמ"ש בפסוק [לעיל כה, כח] "כי ציד בפיו" והענין כי יצחק (208) הוא מספר שמונה הויות (26x8) [עץ חיים שער ל"ג, פ"ד] ויעקב קיבל שבעה הויות, וכנגדן בירכו יצחק בשבעה ברכות... ועשו היו בו ז' כוחות הטומאה, ונרמז בשם עשו כי טמא מספרו נ' (50) כמספר נ' שערי טומאה ושבעה כוחות הרי ש"נ (350), נשאר מן עשו מספר כ"ו שהוא ניצוץ הקדוש שהיה בו, וזהו שאמר הלא אצלת לי ברכה, ר"ל שנשאר לו ברכה מהקדושה שנשאר ביצחק יתר על ז' ברכות וזהו שאמר עד גשתו עד אחיו שביטל ממנו כוחות הטומאה עד שלא נשאר בו באותה שעה אלא כח הקדושה שבזה הוא אחיו.

17) מסכת מגילה דף טז.

"כי נפל תפול לפניו" (אסתר ו), דרש רבי יהודה בר אלעאי: שתי נפילות הללו למה? אמרו לו: אומה זו משולה לעפר ומשולה לכוכבים. כשהן יורדין - יורדין עד עפר, וכשהן עולין - עולין עד לכוכבים.

18) תשואות חן – פרשת בלק (ר' גדלי' מליניץ זי"ע)

"מי מנה עפר יעקב, ומספר את רבע יש"אל" (כג, י). הכינוי עפר יעקב יתפרש עד"ז, דהנה יש באדם ד' יסודות אש רוח מים עפר, ודוגמת ד' יסודות אלו יש ארבעה חלוקי בני אדם בישראל והם חסידים צדיקים בינונים רשעים. והמכונים בשם חסידים הם נגד יסוד אש מארבע יסודות על שרחניותו רבה מאד ומעט מן המעט אשר הוא מוכלל משאר היסודות, ובחי' הצדיקים שבין ישראל הם נגד יסוד רוח שבד' יסודות שנתגשם יותר מרוחניותו מבחי' האש, אך עכ"ז רבתה רוחניותו על גשמיותו, והבינונים שבישראל הם נגד מים שבד' יסודות שבמשקל אחד עולה גשמיותו ורוחניותו, והרשעים הם כנגד יסוד העפר שכלו מגושם אפילו שמוכלל מכל שאר היסודות וכן בחי' הרשעים אפי' הוא מלא מצות כרימון עכ"ז יכונה בשם רשע... ונתקדש שמו ית' מן הרשעים כמו מן הצדיקים ואפי' יותר כאומרם ז"ל (עיין שמ"ר ז, ד) יותר שבח יוצא מגיהנם מג"ע. ועל דבר זה נסתמה עינו של אותו רשע ואמר "מי מנה עפר יעקב" פי' שאין כא-ל ישורון שאפי' הרשעים המכונים בשם עפר יהיו מהמנין, "ומספר את רבע יש"אל" פי' שאפי' בחי' חלק הדי' שבישראל שהיא אחורנית שאין נחשבת לכלום עכ"ז יתוקן ויוחשב אצלו כספיר ויהלום.

19) דברים (כי תצא) – פרק כה

יז זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתך ממצרים. יח אשר קרד בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריו ואתה עיף ויגע ולא נרא אלקים.

20) רמב"ן – פרשת בשלח, פרק יז, פסוק טז
וטעם העונש שנענש עמלק יותר מכל העמים, בעבור כי כל העמים שמעו וירגזון (לעיל טו יד),
 ופלשת אדום ומואב ויושבי כנען נמוגו (שם) מפני פחד ה' ומהדר גאונו, **ועמלק בא ממרחק**
כמתגבר על השם, ולכך אמר בו ולא ירא אלקים (דברים כה יח), ועוד כי הוא נין עשו וקרוב
 לנו, עובר מתעבר על ריב לא לו:

21) רמב"ן – פרשת תצוה, פרק ל (וע"ע בספורנו)
 "וְעִשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקָּטָר קִטְרֹת" (ל, א) - הנה מזבח הקטרת מן הכלים הפנימיים היה, ראו
 שיזכירונו עם השולחן והמנורה שהוא מונח עמהם...

חלבנה = המן
 קטורת = 715 = את מרדכי היהודי
 קטורת – חלבנה = 620 = צרר כל היהודים

22) משנה מסכת שקלים - פרק א, משנה א
 באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים. **בחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכין**
ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקואות המים ועושין כל צרכי הרבים ומציינין את
 הקברות ויוצאין אף על הכלאים.

23) מגילת אסתר – פרק ה, פסוק יג
 וְכָל זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵ לִי: בְּכָל יֵת, אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה אֶת מֶרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמְּלָךְ.

24) רש"י (שם)
 בכל עת וגו' - אמרו רבותינו **שהיה מראה לו שטר שמכר עצמו לעבד** על חוסר מזונות כשנתמנו
 ראשי גייסות מרדכי והמן במלחמה אחת.

25) מנות הלוי – מגילת אסתר, פרק ה, פסוק יג
 א"ל המן לחיי בעו ניירא למיכתב עלוהי שטר זבינתא ולא אשכחו, אזל מרדכי וכתב זבינתא
 בטלקיטי על ארכובתיה...

26) מסכת מגילה דף טז עמוד א
 בתר דשקלינהו למזייה לבשינהו למאניה, אמר ליה: סק ורכב. אמר ליה: לא יכילנא, דכחישא
 חילאי מימי תעניתא. גחין וסליק. **כי סליק בעט ביה**. - אמר ליה: לא כתיב לכו "בִּנְפֹל אויביך
 (אויבך) אֶל תִּשְׁמַח" (משלי כד, יז) ? אמר ליה: הני מילי בישראל, אבל בדידכו כתיב "וְאֵתָה עַל
 בְּמוֹתֵימוֹ תִּדְרֹךְ" (דברים לג, כט).